

**МАТЕМАТИКАДА MEDIASAVODXONLIK: ZAMONAVIY TA'LIM
TALABI**

Qo'qon Davlat Universiteti

Milliy g'oya huquq kafedrası

katta o'qituvchi (phd)

Abdupattaev Xasanboy

Qo'qon Davlat Universiteti

matematika yo'nalishi 2-kurs talabasi

Mamajonova Mubinaxon Hasanboy qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda mediasavodxonlikni joriy etishning dolzarb masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda matematika darslarida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, mediata'lim vositalarini qo'llash va matematik tafakkurni rivojlantirishda innovatsion usullarning o'rni o'rganilgan. Shuningdek, matematika o'qituvchilari va o'quvchilarining mediasavodxonlik darajasini oshirishga yo'naltirilgan amaliy tavsiyalar berilgan.

Abstract: This article is dedicated to the urgent issues of integrating media literacy into the teaching of mathematics in modern education. The study examines the effective use of digital technologies in mathematics lessons, the application of media education tools, and the role of innovative methods in developing mathematical thinking. Practical recommendations aimed at improving the media literacy level of mathematics teachers and students are also provided.

Аннотация: Данная статья посвящена актуальным вопросам внедрения медиаграмотности в процесс преподавания математики в современном образовании. В исследовании рассматривается эффективное использование цифровых технологий на уроках математики, применение средств

медиаобразования и роль инновационных методов в развитии математического мышления. Также представлены практические рекомендации, направленные на повышение уровня медиаграмотности учителей и учащихся по математике.

Kalit so'zlar: Mediasavodxonlik, matematika ta'limi, raqamli kompetensiya, statistik tahlil, tanqidiy fikrlash, raqamli media, axborot ishonchliligi, media xabarlarini, matematik tafakkur, innovatsion yondashuv, zamonaviy ta'lim.

Keywords: Media literacy, mathematics education, digital competence, statistical analysis, critical thinking, digital media, information reliability, media messages, mathematical thinking, innovative approach, modern education.

Ключевые слова: Медиаграмотность, обучение математике, цифровая компетентность, статистический анализ, критическое мышление, цифровые медиа, надежность информации, медиасообщения, математическое мышление, инновационный подход, современное образование.

Kirish qism:

XXI asr ta'limi o'quvchilardan nafaqat an'anaviy bilimlarni o'zlashtirishni, balki raqamli axborotlar oqimida mustaqil yo'nalish topish, ma'lumotni tahlil qilish va tanlab qabul qilish ko'nikmalarini talab etadi. Mediasavodxonlik shu ehtiyojdan kelib chiqqan bo'lib, bugungi kunda barcha fanlarda, jumladan matematika ta'limida ham muhim kompetensiya sifatida qaralmoqda.

Matematika — mantiq, ishonchlilik, aniqlik va dalillarga asoslanadigan fan. Mediasavodxonlik esa — axborotni tekshirish, baholash, tahlil qilish va asoslangan xulosaga kelishdir. Demak, ushbu ikki yo'nalish bir-birini to'ldiradi.

Asosiy qism

Matematika ta'limida mediasavodxonlikning zarurligi

Bugungi o'quvchilar ko'proq raqamli muhitda yashashadi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va media platformalaridagi ma'lumotlar ularga tez-tez duch keladi. Bunday holatda:

- ✓ noto‘g‘ri statistik ma'lumotlar;
- ✓ manipulyativ grafiklar;
- ✓ faktlarga asoslanmagan “ilmiy” xulosalar;
- ✓ noto‘g‘ri matematik axborotlar

o‘quvchilarni chalg‘itishi mumkin. Matematika darslarida mediasavodxonlikni qo‘llash o‘quvchilarga axborotni tanqidiy qabul qilishni o‘rgatadi.

Mediasavodxonlik — bu insonning televideniye, internet, ijtimoiy tarmoqlar, reklama, yangiliklar kabi turli media manbalarini tushunish, tahlil qilish, baholash va ulardan ongli ravishda foydalanish qobiliyati.

Asosiy maqsad: yolg‘on axborotni ajrata olish, manipulyatsiyadan himoyalash, to‘g‘ri xulosa chiqarish.

Raqamli kompetensiya— bu raqamli texnologiyalar (kompyuter, smartphone, dasturlar, internet xizmatlari)dan samarali, xavfsiz va maqsadli foydalanish ko‘nikmalaridir.

O‘z ichiga oladi: texnik ko‘nikma, onlayn xavfsizlik, media madaniyati, kommunikasiya, axborot izlash va qayta ishlash.

Tanqidiy fikrlash— bu ma'lumotni shunchaki qabul qilmay, uni tahlil qilish, dalillarni solishtirish, savollar berish, xulosalarni asoslash qobiliyati.

Mediasavodxonlikning asosi: axborotning qaysi qismi haqiqat, qaysi qismi manipulyatsiya ekanini aniqlash.

Raqamli media — internet asosida tarqatiladigan barcha media turlari (video, blog, veb-sayt, podkast, onlayn gazeta, ijtimoiy tarmoqlar kontenti).

Xususiyati: tez tarqaladi, interaktiv, yangilanib turadi.

Axborot ishonchliligi— axborotning haqqoniy, aniq, tekshirilgan manbaga ega bo‘lishi darajasi.

Baholashda e'tibor beriladi: manba, muallif, sanasi, faktlar, mustaqil tasdiqlar.

Media xabarlari — televideniye, radio, internet, ijtimoiy tarmoqlar yoki bosma nashrlarda beriladigan barcha turdagi axborotlar (yangilik, reklama, post, video, maqola).

Har bir media xabari maqsadli auditoriyaga qaratilgan va ma'lum g'oya yoki ta'sir kuchiga ega.

Zamonaviy ta'lim — raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvlar asosida qurilgan ta'lim jarayoni.

Asosiy belgilar: onlayn platformalar, media vositalaridan foydalanish, mustaqil izlanish, kreativ fikrlashni rivojlantirish.

Bugungi tezkor axborot almashinuvi sharoitida mediasavodxonlik barcha ta'lim sohalarining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, matematika ta'limi jarayoniga mediasavodxonlik elementlarini qo'shish nafaqat o'quvchilarning matematik bilimlarini mustahkamlaydi, balki ularning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini yanada rivojlantiradi. Matematika – bu aniqlik, mantiq va izchillikni talab qiladigan fan. Mediasavodxonlik esa axborotni tahlil qilish, baholash, tekshirish va xolis xulosa chiqarishga undaydigan raqamli kompetensiyadir. Demak, bu ikki yo'nalishning uyg'unlashuvi zamonaviy ta'lim uchun tabiiy va zarur jarayondir.

Raqamli axborot makonida o'quvchilar ko'plab grafiklar, statistik ma'lumotlar, foizlar, diagrammalar va matematik ifodalar bilan ta'sirchan tarzda duch kelishmoqda. Biroq bunday ma'lumotlarning hammasi ham ishonchli emas, ayrim hollarda ular manipulyativ bo'lishi mumkin. Masalan, grafikning masshtabi o'zgartirilishi, statistik ma'lumotning noto'g'ri talqin qilinishi yoki foiz ko'rsatkichlarining buzib berilishi orqali ommaga xato axborot yetkazilishi kuzatiladi. Matematika darslarida mediasavodxonlikni qo'llash o'quvchilarni ana shunday xatoliklarni aniqlay oladigan, mustaqil tahlil qiladigan va dalillangan xulosa chiqaradigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Matematikada mediasavodxonlikni rivojlantirishning asosiy yoʻnalishlari quyidagilardan iborat: birinchidan, statistik maʼlumotlar bilan ishlashni oʻrgatish. Oʻquvchilarga internetdan olingan grafiklar, diagrammalar, infografikalarni tahlil qildirish orqali ularda tanqidiy fikrlash shakllantiriladi. Ular maʼlumot qayerdan olinganini, maqsadli auditoriyani, statistik asoslarni va ularning matematik toʻgʻriligini tekshirishni oʻrganadilar. Ikkinchidan, real media xabarlar asosida matematik masalalar tuzish ishonchli va qiziqarli oʻquv jarayonini taʼminlaydi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda tarqalgan “bir kunda virus bilan kasallanganlar soni 300% oshdi” kabi xabarlarni matematik formula va hisob-kitoblar orqali tekshirish oʻquvchilarga nafaqat masala yechish koʻnikmasini, balki axborot tahlilini ham oʻrgatadi.

Uchinchi yoʻnalish – raqamli vositalardan foydalanishdir. GeoGebra, Excel, Desmos kabi dasturlar yordamida grafiklarni qayta chizish, statistik qiymatlarni tekshirish, funksiyalarni tahlil qilish va maʼlumotlarni solishtirish imkoniyati mavjud. Bu esa dars jarayonini yanada interfaol, texnologik va zamonaviy qiladi. Raqamli vositalarda ishlash oʻquvchilarda raqamli madaniyatni ham shakllantiradi.

Mediasavodxonlik oʻquvchilarning matematik tafakkurini rivojlantiradi. Chunki ularning eʼtibori izchillikka, mantiqqa, dalillarga asoslangan fikrlashga qaratiladi. Media xabarlarini tahlil qilish jarayonida oʻquvchilar sabab-oqibat bogʻliqligini koʻrishadi, farazlar qoʻyishadi, tekshiradilar va isbotlashga harakat qilishadi. Bu esa matematikaning asosiy kompetensiyalaridan biri boʻlgan mantiqiy fikrlashni mustahkamlaydi. Shuningdek, oʻquvchilar media dunyosidagi “soxta axborotlar”, “manipulyativ grafiklar”, “notoʻgʻri statistikalar”ni tanib olishni oʻrganadi.

Xulosa qilib aytganda, matematika taʼlimida mediasavodxonlikni joriy etish zamon talabi boʻlib, u oʻquvchilarda tanqidiy fikrlash, tahliliy yondashuv, raqamli kompetensiya, mustaqil xulosa chiqarish va axborot bilan ongli ishlash kabi muhim koʻnikmalarni shakllantiradi. Raqamli media dunyosi tobora kengayib borayotgan

hozirgi sharoitda matematika fanini mediasavodxonlik bilan uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning raqamli madaniyatini rivojlantirish hamda ularda real hayotiy vaziyatlarni matematik ko'z bilan tahlil qilish malakasini shakllantirishning eng maqbul yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Елчиева, Динара Толубаевна. О'quvchilarda media kompetensiya shakllanishining psixologik-pedagogik o'ziga xosliklari. (Maqola)
2. Кадирова, Халима Бувабаевна. О'zbekiston ta'lim tizimida media savodxonlik va axborot madaniyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.
3. Абдиева, Сарвиноз Шоинмовна. О'zbekistonda media savodxonlikni oshirishning zamonaviy usullari.
4. То'раев, Музаффар Фармонович. "Media savodxonlik" va "axborot madaniyati" — raqamli kompetensiyaning tarkibiy qismlari sifatida.
5. Жумаева, Холида Фарходовна. Hozirgi kunda О'zbekistonda bo'layotgan o'zgarishlar va media ta'limga qaratilgan e'tiborning zamonaviy ta'limdagi ahamiyati.
6. Рахим жонова, Махлиё Ойбек қизи. Media savodxonlik va axborotning jamiyatda tutgan o'rni.
7. Варис, Т. Media va axborot savodxonligini shakllantirishning pedagogik jihatlari. (Metodik qo'llanma)
8. Рахмоналиева, М. Mediakompitentlik tushunchasi va uning ta'lim sohasi uchun ahamiyati.
9. Ражабова, Г. Во'lajak pedagoglarda mediakompitentlikni rivojlantirish (aralash ta'lim yondoshuvi orqali).
10. Каримова, Гузалхон Бердикул қизи. Mediagramotlikni rivojlantirish yo'llari maktabgacha ta'lim muassasalarida.